

Araştırma Makalesi/Research Article**Aile Sorunlarının Ortaya Çıkmasında Ebeveyn Müdahalelerinin Etkisi****The Effects of Parental Interventions on Marital Problems***Zahir KIZMAZ****
Semra ALTUĞ*****Öz**

Bu çalışma, evli çiftlerin aile ilişkilerine ebeveynleri tarafından yapılan müdahaleleri ve bu müdahalelerin etkilerini konu edinmektedir. Araştırmanın temel amacı, ebeveyn müdahalelerinin aile sorunlarının yaşanmasındaki etkilerini saptamaktır. Araştırmanın evrenini, Elazığ ilinde yaşayan eşler ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Eşler ve bunların ebeveynlerinden oluşan toplam 34 kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada eşlerin aile ilişkilerine ebeveynleri tarafından önemli düzeyde müdahalelerinin olduğu ve bu müdahalelerin eşler arasında aile içi tartışma, aile içi şiddet ve boşanma eğiliminin ortaya çıkması gibi bazı sorunlara yol açtığı saptanmıştır. Bu tür sorunların eşler arasında uyumsuzluğa ve aile mutluluğunun azalmasına neden olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Evliliğe Ebeveynlerin Müdahaleleri, Aile Sorunları, Elazığ İli

Abstract

This study deals with interventions in the marriages of wedded couples by their parents, and the effects of these interventions. The main purpose of the study is to determine the effects of parental interventions on marital problems. The population of the study consists of spouses and their parents living in Elazığ. In-depth interviews were conducted with a total of 34 people, including spouses and their parents. It was found in the study that spouses experienced serious interventions in their marriages by their parents, and that these interventions gave rise to problems such as domestic argument, violence in the family and a tendency to divorce. Overall, parental interventions reduced harmony and happiness in marriage.

Keywords: Parental Interventions to Marriage, Family Problems, Elazığ Province

Geliş Tarihi/Received: 14. 10. 2019 - Kabul Tarihi/Accepted: 26. 11. 2019

* Bu çalışma Prof. Dr. Zahir Kızmaz danışmanlığında Semra Altuğ'un Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yaptığı "Evlilik Sorunlarının Yaşanmasında Eşlerin Aile Bireylerinin Müdahalelerinin Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Prof. Dr. Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Elazığ/Türkiye, zkizmaz@firat.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7686-4751.

*** Aile Danışmanı/Sosyolog, Elazığ Belediyesi Kadın Yaşam Merkezi, Elazığ/Türkiye, semra_altug_23@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0790-1229.

GİRİŞ

Aile, günümüzde radikal bir dönüşüm yaşayan ve giderek zayıflayan kurumların başında gelmektedir. Aile kurumunun değişimi üzerinde etkili olan değişkenlerin başında; endüstrileşme, kentleşme, modernleşme, teknolojik gelişmeler, küreselleşme, kadının ev dışı alanlardaki (ekonomik, sosyal, siyasal vb.) varlığının artması, kapitalist ve tüketim kültürünün gelişimi, kadın hakları alanındaki gelişmeler, sekülerleşme ve rasyonelleşme gibi modernleşme dinamikleri gelmektedir.

Aile kurumunun güç kaybetmesi veya zayıflamasında özellikle aile içinde yaşanan sorunların ciddi bir etkisi bulunmaktadır. Hiç kuşkusuz günümüzde aile içi ilişkilerde çok sayıda problem yaşanmaktadır. Bu problemlerin başında; aile içi şiddet, boşanma, eşe sadakatsizlik veya aldatma, iletişimsizlik, çocuk ihmali, uyuşturucu ve alkol kullanımı gibi önemli hususlar gelmektedir. Şentürk (2008), modern dünyada aile kurumuna ilişkin ortaya çıkan sorunları; boşanma, tek ebeveynli aile yapıları, evlilikten kaçınma veya evliliği erteleme, eşcinsel evlilikler, nikâhsız birlikteliklerdeki artışlar ve çocuk sayısındaki azalmalar şeklinde belirtmektedir. Topaloğlu (2016)'na göre ise, yaşadığımız yüzyılda aileyi krize sokan etkenlerin başında, her ne kadar ülkelere ve kültürlere göre farklılık gösterse de, endüstrileşme ve sanayileşmenin yol açtığı ekonomik problemler gelmektedir. Bunun yanında kadın hakları alanındaki gelişmeler, feminizmi destekleyen hareketlerin gelişimi, çeşitli moda akımları, evlilik dışı birlikteliklerdeki artış, komünist ve faşist rejimlerin etkisi, boşanmaların yaygınlaşması, medyanın olumsuz yönleri, kültürel değerlerin zayıflaması, eğlencelerin cinselliğe dönüşümü, alkol ve uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması, gelişen bireycilik anlayışı ve kültürel yozlaşmalar gibi faktörler gelmektedir.

Aile içindeki çatışmaları konu edinen araştırmalar uluslararası literatürde yoğunluklu olarak çalışılmaktadır. Greene, 750 eş ile yaptığı çalışmada aile içerisindeki çatışma konuları olarak; iletişimin yokluğu, sürekli tartışma durumu, duygusal ihtiyaçların karşılanamaması, cinsel doyumun sağlanamaması, ekonomik anlaşmazlıklar, kayınvalide-kayınpeder problemleri, sadakatsizlik, çocukların yetiştirilmesiyle ilgili anlaşmazlıklar, eşlerin otoriter oluşları, eşlerin şüpheli tavırları, alkol alışkanlığı ve fiziksel şiddet faktörlerini belirlemiştir. Aynı şekilde Blood ve Wolfe tarafından eşler arasında yaşanan çatışmalarla ilgili yapılan başka bir çalışmada, şehirde yaşayan 1 ile 40 yıllık evli 731 kadın eşten elde edilen verilerden hareketle eşler arasındaki çatışma başlıkları veya faktörleri şöyle belirlenmiştir: Para, çocuklar, boş zamanı değerlendirme, kişilik özellikleri, kayınvalide-kayınpeder faktörü, aile rolleri, dinsel-politik bakış ve cinsel problemler (Akt: Tezer, 1986:18).

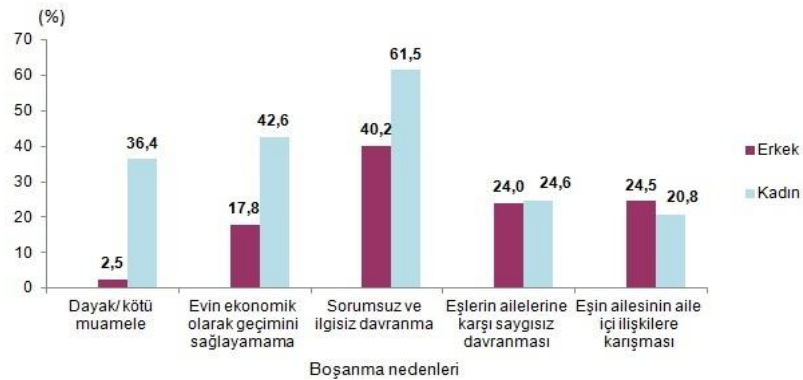
Günümüzde aileye ilişkin ortaya çıkan sorunların tümünü modernleşmenin sonuçlarıyla ile açıklamak doğru değildir. Günümüzde aile yapılarına ve ilişkilerine ilişkin sürdürülen bazı geleneksel kültür kodlarının evlilik süreçlerinde sorun oluşturduğu söylenebilir. Özellikle değişim süreçlerinde geleneksel formlar ile modern formların karşı karşıya geldiği veya değişimin radikal bir şekilde aileyi dönüştürdüğü dönemlerde, aileye ilişkin sorunların daha fazla baş gösterdiği gözlemlenmektedir. Diğer bir ifade ile günümüzde gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra ülkemizde de, aile içi ilişkilerin ciddi bir sorunsal alana doğru evrilmesinde hiç kuşkusuz aileye ilişkin geleneksel davranış kodları ile modern formları arasında

yaşanan gerilimin ciddi bir etkisi bulunmaktadır. Bu husus daha çok eşler arasında gerçekleşen aile içi ilişkiler konusunda kendisini açığa vurmaktadır. Örneğin eşlerin tatil tercihleri, misafir kabul etme toleransları, ebeveynleri ile olan ilişkilerin düzeyi ve niteliği, yaptıkları harcamalar, kadının ücret getirici işlerde çalışma talebi, ev işlerinin paylaşımı ve benzeri çok sayıdaki konularda ortaya çıkan tartışmalar, eşler arasında yaşanan aile sorunlarını oluşturmaktadır. Bu tür sorunlar, geleneksel ve modern kültürel pratiklerin aile düzleminde ortaya çıkan çatışma alanları olarak dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada da ele alındığı gibi toplumumuzda bazı ailelerde yaşanan sorunlar, daha çok eşlerin ebeveynleri tarafından yapılan müdahaleler ile ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Bu müdahaleler – bazen olumlu katkılar sunmakla birlikte - zaman zaman aile içi sorunlara (şiddet, boşanma vb.) yol açabilmektedir. Geleneksel aile ilişkilerinin zayıfladığı günümüz modern toplumunda, eşlerin kendi ebeveynleri ile aynı mekânda ikamet etmemelerine veya aynı mekânı paylaşmamalarına rağmen ebeveynlerin, evli çocuklarının ve eşlerinin aile ilişkilerine müdahale etme alışkanlığı yer yer devam etmektedir. Aile içinde ortaya çıkan bazı sorunlar, gerginlikler, tartışmalar veya çatışmalar bu müdahaleler ile doğrudan ilintili olabilmektedir.

Ebeveynlerin, evli çocuklarının aile ilişkilerine veya yaşamlarına müdahale etmeleri hiç kuşkusuz tümüyle olumsuz sonuçlar yaratmamaktadır. Zaman zaman bu müdahaleler, yeni çiftlere deneyim aktarma, maddi açıdan destek sağlama ve evlilik sorunlarının aşılmasında katkı sağlama gibi olumlu işlevleri bulunmaktadır. Ancak evli çiftler tarafından olumlu olarak değerlendirilmeyen - iyi niyetli olursa dahi - bazı müdahalelerin hiçbir şekilde olumlu sonuçlar üretmediği de bir gerçektir. Söz konusu müdahalelerin başlangıçta olumlu işlevlerine rağmen, ileriki dönemlerde ciddi sorunlara ve aile içi tartışmalara yol açarak evlilikte istenmeyen sonuçlar doğurabilmektedir.

Aşağıdaki TÜİK verilerinden de anlaşılacağı gibi, evlilik süreçlerine eşlerin aile bireylerinin müdahaleleri ve eşlerin aile bireyleri ile olan ilişkilerin niteliği önemli bir boşanma nedenidir. Aşağıya alınan grafikten de görüldüğü gibi, cinsiyete göre eşinin aile bireylerine saygısız davranmaları erkeklerde %24, kadınlarda % 24,6 oranında, eşin ailesinin aile içi ilişkilere müdahaleleri erkeklerde % 24,5, kadınlarda % 20,8 oranında boşanma sebebi olduğu belirlenmiştir.

Kaynak: TÜİK, 2016.

Yukarıdaki grafikte çok belirgin bir şekilde, eşin aile bireylerinin evliliklere müdahalelerinin boşanma gibi önemli bir sonucu doğurmasında etkili olduğu gözlemlenmektedir. Geniş aile modellerinin yaygın olduğu geleneksel yapılarda aile ilişkileri, günümüz modern toplumlarda olduğu gibi kişiselleşmediği bir gerçektir. Bireyler arasındaki ilişkilerin çok karmaşık ve çok boyutlu olarak sürdürüldüğü bu aile modelinde, ilişkinin muhatapları ve sınırları çok belirgin bir şekilde belirlenmiş değildir ve dolayısıyla ilişkiler çok karmaşık bir örüntü sergileyebilmektedir.

Geçmişte daha yaygın bir şekilde – günümüzde azalmış olmakla birlikte- geleneksel aile yapılarında kadın eş, aileye gelen yeni birey olarak görülmüş (bazı ailelerde de eşler, erkeğin ailesi ile birlikte aynı evi paylaşmıştır) ve ev işlerinin önemli bir kısmından da sorumlu tutulmuştur. Bu tür aile yapılarında kadın eş, aile fertlerinin müdahalesine çok belirgin bir biçimde maruz kalmaktadır. Aynı şekilde aile içinde var olan sorunlara doğrudan müdahil olma çabaları genellikle hoşgörü ile karşılanmamaktadır. Günümüzde ise modernleşme sürecinin bir sonucu olarak kadın hakları alanındaki gelişmeler ve kadının sosyal alandaki konumunun güçlenmesi ile birlikte evlilik süreçlerine dışarıdan veya üçüncü kişilerin müdahalelerinin sorgulandığı, hoş karşılanmadığı ve zaman zaman karşı çıkıldığı bir gerçektir.

Hiç kuşkusuz yakın aile bireylerinin, evli çiftlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüş belirtmeleri, karar almalarında etkili olmaları ve yönlendirmede bulunmaları her zaman ciddi bir problem olarak değerlendirilemez. Dahası bu durum, sosyal dayanışmanın güzel bir örneği olarak da görülebilir. Ancak modern kültürün ve çekirdek aile yapılarının gelişmesi ile birlikte aile yakınları arasında ilişkiler giderek kişiselleşerek, diğer aile bireylerine karşı daha kapalı hale gelmiştir. Aile içi ilişkilere yakın çevreden yapılan müdahaleler aile içinde gerginliklere, çatışmalara ve ayrılma gibi bazı sorunlara yol açtığı gerekçesiyle ciddi bir problem olarak görülmüştür.

Toplumumuzda eşlerin ebeveynlerinin aileye olan müdahaleleri genelde toplumda gelin - kayınvalide çatışması olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu ikili arasındaki çatışma, ezeli iki rakip arasında gerçekleşen, birbiriyle inatlaşan, güç yarışına giren bir bağlam etrafında şekil kazanmıştır. Öyle ki bu çatışma durumu manilere, fıkralara, türkülere, televizyon dizilerine ve programlarına bile konu olmuştur.

Eşlerin aileleriyle karşılıklı ilişkilerinden kaynaklanan çatışma alanlarına bakıldığında, kayınvalide-gelin arasında yaşanan problemlerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Tarhan (2015), özellikle geleneksel geniş aile yapılarında kayınvalide-gelin çatışmasının, evli çiftlerin aile ilişkilerinde kritik süreçlerin yaşanmasında önemli bir rol oynadığını ileri sürmektedir.

Tezer (1986) aile çatışmasını, bir tarafın talep ve isteklerinin diğer birey tarafından engellendiği hissini veya algısını oluşturan bir durum olarak tanımlamaktadır. Hatipoğlu (1993) ve Tümer (1998) ise, eşlerden birinin diğerinin ilgilerine, isteklerine veya eylemlerine müdahale etmesiyle ortaya çıkan bir problem olarak görmektedirler. Burada eşler arasında çatışmalara yol açan husus, eşlerin birbiriyle örtüşmeyen beğeni, istek ve beklentilere sahip olmalarıdır ve bunların aile içerisinde karşıt bir pozisyonda uyumsuz veya çatışır hale getirilmeleridir. Özetle aile çatışması, eşler arasında ortaya çıkan anlaşmazlık, karşıtlık ve uyumsuzluk durumudur.

Bu çerçevede aile çatışmasını, eşler veya aile bireyleri arasında ortaya çıkan bir anlaşmazlığın aile içi tartışmaya dönüşerek ailede memnuniyet düzeyini aşağıya çeken veya azaltan bir problem olarak tanımlamak mümkündür. Çünkü evlilik ve aile ilişkilerinin iyi olarak nitelenebilecek düzeyde varlığı; bireylerin yaşam kalitesi, iyi olma ve yaşam doyumlarının tatmin edici düzeyde (Scheidler, 2008; Williams, 2003; Hayward & Zhang, 2006) yüksek oluşu ile ilişkilidir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ HAKKINDA BAZI BİLGİLER

Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Bu araştırma, eşlerin evliliklerine ve aile ilişkilerine ebeveynlerinin müdahalelerini konu edinmektedir. Diğer bir ifade ile ebeveynlerin kendi çocuklarının evliliklerine veya aile ilişkilerine müdahale etmeleri sonucunda eşler arasında yaşanan aile içi problemlere odaklanmıştır. Burada, ebeveynlerin müdahalesi aile çatışmasının önemli bir unsuru olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede eşlerin, kendi ebeveynlerinin müdahalelerine maruz kalma durumları, müdahalelerin nedenleri, bu müdahalelerin eşler tarafından nasıl görüldüğü ve bu müdahalelerin yol açtığı bazı sorunlar ele alınmaktadır. Araştırmanın temel amacı, eşlerin ebeveynlerinin evlilik ve aile ilişkilerine olan müdahalelerinin yol açtığı sorunları saptamaktır. Bu temel amaçla ilintili olarak, müdahalelerin en çok hangi alanlarda veya konularda gerçekleştiği, müdahalelerin nedenleri ve sonuçlarının ve müdahaleler karşısında eşlerin gösterdikleri tepkilerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma evreni olan Elazığ ilinde eşlerin evliliklerine ebeveyn müdahalelerinin ciddi sorunlar oluşturduğu ve hatta bu sorunların bazı ailelerde boşanmaya yol açtığı gözlemlenmiştir. Araştırmanın gerçekleştiği Elazığ ilinde, söz konusu müdahalelerin sıkça karşılaşılan bir problem olması nedeniyle ile konunun incelenmesinin yararlı olacağı kanaatine varılmıştır. Bu doğrultuda Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nde ebeveyn müdahaleleri sonucu yaşanan aile sorunlarından dolayı eşler arasında ortaya çıkan çatışmaların odağında bulunan ve problem yaşayan eşlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma nitel bir çalışma olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini, Elazığ ilinde yaşayan eşler ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, aile ilişkilerinde çeşitli problemler yaşayan ve bu problemlerin çözümü için Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nden aile danışmanlığı alanında hizmet alan kadın ve erkek eşler ile kayınvalide ve kayınbabalar oluşturmaktadır. Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'ne başvuran yaklaşık 350 danışan arasından tesadüfî örneklem yoluyla 34 kişi (yaklaşık olarak % 10) belirlenmiş ve bunlarla derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler Elazığ Belediyesi Aile Danışma ve Eğitim Merkezi'nde yapılmıştır. Çalışma kapsamında; evli çiftler ve onların ebeveynlerine (kayın valide ve kayınpeder) yönelik olarak farklı iki ayrı soru formu hazırlanmıştır. Eşlere 33, ebeveynlere de 18 soru yöneltilmiştir. Görüşme kapsamında sorulan tüm soruların ve alınan tüm cevapların sadece bir kısmı çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında 12 kadın eş, 10 erkek eş, 6

kayınvalide ve 6 kayınbaba ile görüşülmüştür. Örneklem grubunun önde gelen bazı özelliklerini şu şekilde belirtmek mümkündür.

- ▶ Katılımcılardan 18'i kadın, 16'sı erkektir.
- ▶ Katılımcıların yaş dağılımı 19 ile 68 arasında değişkenlik göstermektedir.
- ▶ Katılımcıların 4'ü okuryazar, 12'si ilkokul, 1'i ortaokul, 12'si lise, 5'i üniversite mezunudur.
- ▶ Katılımcıların çoğu Elazığ doğumlu olmakla birlikte, Elazığlı olmayan, tayin veya eş durumu sebebiyle Elazığ'da ikamet eden katılımcılar da (üç) bulunmaktadır.
- ▶ Katılımcıların çoğu evliliklerini devam ettirirken, 2 katılımcının resmen boşandığı, 3 katılımcının ise boşanma sürecinde olduğu tespit edilmiştir.
- ▶ Katılımcıların önemli bir oranı (on sekiz) evlendikten sonra hiçbir şekilde aileleriyle aynı mekânı paylaşmamış veya aynı evde yaşamamışlardır. Evlendikten sonra bir süre eşlerin aileleriyle birlikte yaşayan, sonra ayrı eve çıkan (sekiz) veya halen aileleri ile birlikte yaşayan katılımcılar da (sekiz) bulunmaktadır.
- ▶ Tüm katılımcılar çocuk sahibidir.
- ▶ Erkek katılımcılar arasında memur, emekli, öğretmen, elektrik ustası, çiftçi, güvenlik görevlisi, aşçı, işçi, şoför gibi farklı meslekte bireyler yer almaktadır. Kadın katılımcılar arasında ağırlıklı olarak ev hanımları yer almakta, bunların yanı sıra, memur, muhasebeci, infaz koruma görevlisi, kütüphane görevlisi, işçi gibi mesleklerde olanlar da bulunmaktadır.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebeveynlerin Evliliklere Müdahaleleri ve Bu Müdahalelerin Nedenleri

Geleneksel değerlerin canlılığını sürdürdüğü veya geleneksel değerler ile modern değerlerin iç içe geçtiği toplumumuzda yeni evlenmiş çiftlerin evliliklerine ve aile ilişkilerine, yakın aile bireylerinin müdahale etmeleri sıklıkla gözlemlenmektedir. Bu araştırma kapsamında, eşlere (kadın ve erkek) kayınvalidelerinin aile hayatlarına müdahale edip etmediklerine ilişkin sorulara, kadın eşlerin neredeyse tamamı kayınvalidelerinin evliliklerine müdahalede buldukları şeklinde yanıtlamışlardır.

Araştırma kapsamında görüşülen kadın eşlerin anlatımlarından hareketle kadın eşlerin kayınvalideleri tarafından en çok müdahaleye uğradıkları konuların neler olduğu şu şekilde tespit edilmiştir:

1. Ailenin ekonomik yönden geçinme durumları,
2. Çocuk yetiştirme tarzları,
3. Eve alınacak eşyalar,
4. Misafirliklere gidip gitmeme,
5. Eve misafir alıp almama,

6. Alışveriş konuları,
7. İş durumu,
8. Harcama veya tasarruf yapma,
9. Uyuma - uyanma saatleri/vakitleri,
10. Yemek yapma becerisi,
11. Evin temizliği,
12. Aile içi mahrem konular,
13. Elektrik ve su tüketimi,
14. Eğlenme veya dışarıda yemek yeme konusundaki tutumlar,
15. Kadın eşin görüştüğü kişiler,
16. Kadın eşin dışarı çıkması ve gezmeye gitmesi,
17. Kadın eşin aileyi evirip çevirmede yetersiz kaldığına ilişkin söylemler,
18. Eşlerin birbirlerine yönelik olumsuz muameleleri,
19. Erkek eşin, ev işlerini yapmada veya aileyi sevk ve idare etmede yetersiz kaldığı yönündeki düşünceler, işini bilmemesi tarzındaki suçlamalar,
20. Kadın eşin, erkek eşe yönelik davranış ve tutumları.

Yukarıdaki konu başlıklarına bakıldığında kayınvalidelerin aile ilişkilerine müdahalede bulunma konusunun oldukça çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Söz konusu müdahalelerin neredeyse ailede olup biten tüm faaliyet alanlarını, yaşam biçimlerini ve geçinme koşullarını kapsamaktadır. Bu müdahaleler içerisinde özellikle yemek kültürü, yaşam tarzı, harcamanın niteliği ve miktarı, boş zaman değerlendirme, ilişki biçimleri ve çocuk eğitimi en çok öne çıkan problem alanlarını oluşturmaktadır.

Evlilik müdahaleleri sadece evin rutin işleri ile sınırlı değildir. Bazı ailelerde müdahaleler mahrem alana kadar uzanabilmektedir. Müdahalenin var olduğunu belirten bazı katılımcılar, mahrem alana müdahalelerin genellikle yatak odasına izinsiz girme, eşleriyle özel konuşmalarını dinleme, uyuma - uyanma saatlerine müdahale etme, mahrem alana yönelik sorular sorma, evlilikle ilgili her şeyi öğrenmeye yönelik davranışlar sergileme şeklinde olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları kayınvalidelerinin bu tür davranışlarını bencillikle ilişkilendirirken bazıları da meraklı olmalarıyla açıklamaya çalışmışlardır.

Benzer şekilde aynı soru erkek eşlere de sorulmuştur. Erkek eşler, kayınvalidelerinin aile ilişkilerine zaman zaman bazı müdahalelerde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu müdahalelerin daha çok erkeklerin eşlerine uyum sağlamaları, onlara kötü davranmamaları veya eşlerinin beklentilerini karşılamalarına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Burada erkeklerin özellikle bekârlık dönemine ilişkin bazı davranışlarını terk etmelerinin hedeflendiği ve telkin edildiği ifade edilmiştir. Bazı erkek eşlerin, ailede kendi eşleriyle yaşadıkları bazı tartışmaları veya problemleri kendi ailelerine – özellikle de annelerine – aktardıkları, bunun üzerine kendilerine müdahale edildiği dile getirilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşülen eşlerin verdikleri cevaplardan hareketle erkek eşlerin, kayınvalidelerinin müdahalelerine ilişkin belirttikleri hususlardan öne çıkanlar şu şekilde tespit edilmiştir:

1. Erkek eşlerin, evde daha çok zaman geçirmelerini ve dolayısıyla ev dışında geçirilen süreyi azaltma yönündeki telkinler,
2. Erkeklerin gidecekleri veya uğrayacakları yerler/mekânlar konusunda sınırlama koyma,
3. Harcamalar konusunda müdahalede bulunma,
4. Evine ve ailesine daha fazla sahip çıkma,
5. Aile içerisinde eşlerine kötü davranış sergilemelerini engelleme, eşlerini üzecek tutumlardan kaçınmalarını sağlama,
6. Erkeklerle özgü bazı alışkanlıkları (ev işlerinde eşine yardımcı olma, eşine zaman ayırma vb.) değiştirmeye çalışma,
7. Aile içinde tartışılan veya anlaşmazlık oluşturan konularda yardımcı olmaya çalışma,
8. Eşinin aile bireyleri ile olan ilişkileri konusunda uyarılarda bulunma,
9. Kızlarına sahip çıkma ve kızlarının ailesi tarafından sahiplendiğini gösterme.

Konuya ilişkin saptanan diğer önemli bir husus, kadın eşlerin büyük çoğunluğunun ve erkek eşlerin de yaklaşık yarısının kayınvalidelerini; otoriter, baskın, dominant bir karaktere sahip olmakla suçlamalarıdır. Bu husus, kadın eşler için ciddi bir problem olarak değerlendirilmiştir. Genelde erkek eşlerin aile bireyleri tarafından aile sorunlarına müdahale edildiği için, kadın eşler daha fazla rahatsız olmaktadır. Oysaki kayınvalideler bu müdahalelerin nedenini, onların daha iyi bir hayat yaşamalarını arzulamış olmaları ile açıklamışlardır. Erkeklerin müdahale etmekle suçladıkları eşlerinin ebeveynleri ise, söz konusu müdahalelerin sınırlı düzeyde olduğunu ve iyi niyetle yapıldığını iddia etmişlerdir. Yaptıkları müdahaleleri; eşler arasında yaşanan sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olma, kendi tecrübelerini aktarma, kendilerine destek olma ve sahip çıkma şeklinde gerekçelere dayandırmışlardır. Ancak gerek kadın gerekse erkek eşlerin ebeveynleri tarafından gerçekleştirilen bu müdahaleler, zaman zaman aileyi yönetmeye kadar varmakta ve aile içi çatışmalara neden olmaktadır.

Bazı kadın eşler, evlilik öncesi veya evlilik sürecinde kayınvalideleri ile kendi aralarında yaşadıkları bazı sorunların/tartışmaların veya kendilerine yönelik oluşan olumsuz algının, evlilik sonrasında da devam ettiğini ileri sürmüşlerdir. Bir anlamda, aile ilişkilerine müdahalelerinin kaynağının evlilik öncesi yaşanan bazı sorunlar ve oluşan olumsuz algılar olduğu belirtilmiştir.

Genel olarak bakıldığında kadın eşlerin, kocalarının annelerinden gelen müdahalelere oranla kendi annelerinin aile ilişkilerine daha az müdahalede bulduklarını belirttikleri belirlenmiştir. Aynı şekilde annelerinin müdahalelerine daha olumlu baktıkları saptanmıştır. Annelerinin müdahalelerinden rahatsızlık duymadıklarını, genelde kendilerine yardımcı olmak, huzurlu olmaları ve eşleri ile ilişkilerinin daha iyi olması için bazen müdahil olduklarını belirtmişlerdir. Diğer bir ifade ile kadın eşler, kendi annelerinin müdahalelerini; kendi aile mutluluklarına katkı sunma, eşleriyle yaşadıkları sorunları çözmeye çalışma, daha bilinçli bir harcama yapma, eşinin aile bireyleri tarafından yapılan haksızlıklara/kötü yaklaşımlara karşı

kendilerine destek olma, daha yetkince çocuk yetiştirme ve çok farklı konularda kendilerine yardımcı olma şeklinde olumlu bir işlevde tanımlanmışlardır. Benzer biçimde erkek eşler de, annelerinin müdahalelerini genelde kendi iyilikleri bağlamında yorumlamışlardır. Görüldüğü gibi burada müdahalenin haklı veya haksız olmasından öte müdahale eden kişinin kendi yakınları olması ile ilişkili olarak değerlendirmeler yapıldığı öne çıkmaktadır. Diğer bir ifade ile hem annesi hem de kayınvalidesi tarafından müdahaleyle karşılaşan kadın veya erkek eşler, annelerinin müdahalelerine olumlu bakarken, kayınvalidelerinin müdahalelerine genelde olumsuz baktıkları ortaya konulmuştur.

Hiç kuşkusuz evliliklere veya aile içi sorunlara ebeveynlerinin müdahaleleri durumunda eşlerin nasıl bir yaklaşım sergiledikleri hususu da önem arz etmektedir. Eşlerin müdahaleler karşısında kendi aralarında ortak veya karşıt bir tepki geliştirip geliştirmedikleri hususu, evliliklerdeki çatışma düzeyini yakından etkilemektedir. Bu nedenle katılımcılara buna ilişkin sorulan soruya verdikleri yanıtlar, aile içinde yaşanan sorunları ortaya koymasından önem arz etmektedir.

Erkek katılımcıların çoğu, annelerinin evliliklerine müdahaleleri sebebiyle eşleriyle tartışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın eşler, kayınvalide ile olan çatışmalarında, erkek eşlerinin genelde duyarsız kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu çerçevede erkek eşlerin annelerinin/kayınvalidelerin, aile ilişkilerine müdahale etmeleri veya kendilerine kötü muamelelerde bulunmaları durumunda eşlerin gereken tavrı ortaya koyamamaları, duyarsız kalmaları, eşini ailesine karşı savunmamaları, onları yalnız bırakmaları evlilikte eşler arasında önemli bir çatışma sebebi olarak öne çıktığı gözlemlenmiştir.

Bazı erkek katılımcıların, evliliğin ilk zamanlarında evlilikleriyle ilgili sorunları annelerine kendilerinin anlattıklarını, aktardıkları bu konular konusunda sınır koyamadıklarını, evliliklerinin ilerleyen dönemlerinde bu durumun sorun teşkil etmesi sebebiyle eşleriyle aldıkları ortak karar doğrultusunda, evlilik meselelerini anneleriyle daha az paylaştıklarını ifade ettikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmanın diğer bir saptaması da, kadın eşlerin kayınvalideye nispeten kayınbaba müdahalelerine daha az maruz kaldıklarını ve dolayısıyla daha az olumsuz etkilendiklerini ifade etmiş olmalarıdır. Aynı şekilde görüşme yapılan kayınbabaların çoğu, çocuklarının evliliklerine ve aile ilişkilerine müdahalelerinin olmadığını, bu nedenle çocuklarının kendilerinden yana sorun yaşamadığını ileri sürdükleri ortaya konulmuştur. Kayınbabaların müdahale sıklıkları kayınvalideler düzeyinde olmasa da, çocuklarının eşleriyle oluşturdukları aile ilişkilerine bazen müdahalelerde buldukları tespit edilmiştir. Kayınbabaların müdahale nedenleri olarak genellikle; damadının eşini dövdüğü/kötü muamelede bulunduğu, eşine gereken ilgi ve değeri vermediği, eşini mağdur ettiği, evin reisi olarak aile sorumluluklarını yerine getirmediği durumlarda ortaya çıktığı dile getirilmiştir.

Bu araştırmada, aile ilişkilerine ebeveyn müdahalelerinin sosyolojik nedenleri olarak aşağıdaki hususlar saptanmıştır:

1. Sosyo-kültürel nedenler,
2. Eşlerin aile/ebeveyn bağlılıkları,

3. Ebeveynlerin aşırı koruyucu yapıya sahip olmaları ve isteklerini kabul ettirme eğilimlerine sahip olmaları,
4. Ebeveynlerin, evli çiftlerin sorunlarını çözme kapasitesine sahip olmadıklarına dair kanaatlere sahip olmaları,
5. Evlilik tecrübelerini aktarma çabaları,
6. Çocuklarına sahip çıkma ve yardımcı olma yönündeki arzularının varlığı.

Sosyo-Kültürel Nedenler

Ülkemizdeki aile yapısının modern kültüre doğru evrilmesine rağmen, geleneksel kodların ağırlıklı olarak aile ilişki düzeylerinde varlığını sürdürdüğü bilinen bir husustur. Evlenen çiftler, yeni bir yaşam kurmak için ilişkisel ve mekânsal bir ayrışmayı gerçekleştirmelerine rağmen geleneksel aile ilişkileri önemli ölçüde devam etmektedir. Aile yapılarına ebeveynlerin müdahale etme anlayışı da bu ilişkilerin bir devamı olarak görülebilir. Bu tür müdahalelerin varlığı önemli ölçüde sosyo-kültürel kaynaklardan beslenmektedir. Aynı şekilde araştırma kapsamında görüşülen çok sayıda bireyin, ebeveynlerinin aile içi ilişkilerine müdahale etmeleri karşısında eşlerinin desteğini yanlarında görmemeleri veya sessiz bir pozisyon takınmaları ve dahası eşine karşılık ebeveynlerini savunur bir yaklaşım içerisinde olmaları, önemli ölçüde kültürel faktörler ile açıklanabilir. Geleneksel aile yapılarında, evli erkeklerin eşlerinin taleplerini tümüyle benimsemeleri, özellikle de eşlerinin taleplerini/beklentilerini ebeveynlerinin taleplerine öncelemeleri yadırganan bir durumdur. Burada erkeklik vurgusu ve kaygısı yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Bu nedenle, özellikle erkek eşler evlendiklerinde de eşleri ile ebeveynlerinin çatışan talepleri karşısında bu dilemmayı yaşamak zorunda kalmaktadırlar.

Eşlerin Aile/Ebeveyn Bağlılıkları

Müdahalenin diğer bir nedeni de evli çiftlerin ebeveynlerine olan bağlılıklarıdır. Evlenen çiftler zaman zaman, anne ve babalarının müdahaleleri karşısında son derece kırılabilir veya edilgen bir pozisyon içerisine girebilmektedirler. Dışarıdan müdahalenin yarattığı hoşnutsuzluklar karşısında bazen ilgisiz, bazen de ebeveynlerinin tutumlarını savunmak durumunda kalmaktadırlar. Bu yaklaşımın önemli bir nedeni, evli bireylerin ebeveynlerine olan bağlılıklarıdır.

Kadın eşlere, kayınvalideleri ile sorun yaşamalarının nedeni olarak eşlerinin annelerine aşırı bağlılıklarıyla ilgisi olup olmadığı yönünde sorulan soruya bazı kadın eşlerin, annelerine bağımlı kişilik özelliği sergiledikleri gerekçesiyle kocalarını eleştirdikleri ve bundan dolayı sorun yaşadıkları yönünde cevap verdikleri tespit edilmiştir. Aile yaşamlarında yakın çevreleriyle ilişkilerinde zayıf bir tutum sergileyen eşler, birlikte sorunlarının üstesinden gelebilme başarısını göstermeleri gerekirken, daha çok anne ve babalarının müdahalesine ihtiyaç duyar hale gelebilmektedirler. Bazen de bireyler, evlendikten sonra aile bireyleri ile olan bağımlı kişilik özellikleri devam ettiği için karar alma sürecinde eşleri yerine ebeveynlerine danışmaktadırlar. Başka bir ifade ile eşler evlilik öncesi ilişkilerini, evlendikten sonra da benzer biçimde devam ettirme eğilimi sergilemektedirler. Bu durumun eşler arasında önemli bir çatışma konusu oluşturmuş olduğu hususunu araştırmaya dâhil olanların verdikleri cevaplardan çıkarmak mümkündür.

Bilindiği gibi anne - babalarına aşırı bağlı olarak yetişen bireyler, genelde içinde yetiştikleri ailelerinin desteğine ve müdahalesine ihtiyaç duymaktadırlar. Çocukluk döneminde ebeveynlerinden gördükleri veya bekledikleri ilgi ve sevgi gereksinimini, evlilik döneminde bile arzulayabilmektedirler. Aynı şekilde ebeveynler de, evlendikleri halde çocuklarının sevgiye, ilgiye veya yardıma muhtaç olduklarını düşünebilmektedirler. Bir anlamda bu karşılıklı ilgi veya bağlılık hissi, iki taraflı olarak da sürdürülebilmektedir. Sonuç olarak çocuklarını evlendiren bazı ebeveynler ve aynı şekilde evli çiftler, evlendikten sonra da birbirleriyle görüşmeyi arzulamakta veya ilişki düzeylerini aynı şekilde sürdürme eğilimi içerisine girebilmektedirler. Bu tür talepler evliliği ve aile ilişkilerini, zaman zaman müdahaleye açık hale getirmektedir.

Ebeveynlerin Aşırı Koruyucu Yapıya Sahip Olmaları ve İsteklerini Kabul Ettirme Eğilimlerine Sahip Olmaları

Ebeveynlerin evli çocuklarının aile veya evlilik işlerine müdahale etmelerinin önde gelen bir nedeni, çocuklarının evliliklerini yönetme arzusuna sahip olmaları ile açıklanabilir. Aile ilişkilerini yönetme tutumunun varlığını saptamaya yönelik bu kapsamda sorulan bir soruya özellikle kadın eşlerin tamamına yakını kayıinvalidelerinin, kendilerini ve evliliklerini yönetmeye kalkıştıklarını, aile içinde alınacak kararlarda kendilerine danışılmasını ve kendi isteklerinin karşılanmasını arzuladıklarını belirtmişlerdir.

Kayıinvalidelerin, çocuklarının evliliklerini yönetme çabası aşağıda belirtilen iki temel unsurla da yakından ilişkilidir:

1. Kayıinvalidelerinin otoriter bir yapıya sahip olmaları: Kayıinvalidelerin evli çocuklarının, aile içerisinde aldıkları kararlara güvenmemeleri, onların evliliklerini idare edecek, yönetecek olgunluk, kapasite ve yeterlilikte görmemeleri bu otoriter yapıyı daha da belirginleştirir hale getirmektedir. Bu müdahalecilik anlayışının temelinde kayıinvalidelerinin, çocuklarının evliliklerinin kendi kontrollerinde daha iyi bir düzeye geleceğine inanmaları şeklinde bir inanca sahip olmalarının etkisi bulunmaktadır. Çocuklarına iyi niyetlerle ve her alanda yardımcı olma çerçevesinde yapılan müdahaleler de bu kapsamda değerlendirilebilir.

2. Çocuklarının evliliklerine, eşinin aile bireylerinin müdahalesine fırsat vermemek: Çocuğunun eşinin ailesine ilişkin bazı olumsuz değerlendirmelere ve kaygılara sahip olunması durumunda kendileri tarafından yapılacak bir müdahalenin gerekliliğine inanılması müdahaleyi olağanlaştırmaktadır. Dahası kendileri tarafından yapılacak her hangi bir müdahalenin karşı taraftan gelecek müdahaleyi engelleyici veya dengeleyici olabileceği yönünde bir düşünceye sahip olmaları da kendileri tarafından yapılan müdahaleyi meşrulaştırıcı bir işlev görmesini sağlamaktadır.

Bazı kadın eşler, kayıinvalidelerinin aile kurumunu sürdürmede ve eşlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmede, kendileri gibi olmaları (erkek eşlerine tüm koşullarda hizmet etme, eşini alttan alma gibi) gerektiğini belirtmişlerdir. Burada evli çiftlerin kendilerinin istedikleri gibi davranmaları yerine kayıinvalidelerinin beklentilerine uygun davranmaları konusunda müdahalelere maruz kaldıkları sıklıkla vurgulanan bir husus olmuştur.

Erkek eşlerin yaklaşık yarısı, kayınvalidelerinin kendilerini ve evliliklerini yönetmek arzusunda oldukları, kadın eşlerin tamamına yakını ise kayınvalidelerinin kendilerini ve evliliklerini yönetmeye çalıştıkları yönünde bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Bu saptama kadın eşlerin, erkek eşlere kıyasla daha fazla müdahaleye maruz kaldıkları algısı taşıdıklarını göstermektedir. Hiç kuşkusuz kadın ve erkek katılımcılardan bazıları, evliliklere olan müdahalelerin iyi niyetle yapıldığını dile getirmişlerdir.

Ebeveynlerin, Evli Çiftlerin Sorunlarını Çözme Kapasitesine Sahip Olmadıklarına Dair Kanaatlere Sahip Olmaları

Bazı ebeveynler, çocuklarına yetişkin muamelesi göstermede güçlük çekmekte ve dolayısıyla onların karar alma süreçlerine müdahale etmektedirler. Evliliğe bu gerekçelerle müdahale etmenin arka planında, her iki eşin de kendi evliliklerini sevk ve idare etmede yetkin bir pozisyona sahip olmadıkları düşüncesi yatmaktadır. Örneğin kayınvalideler, genelde kadın eşlerin; temizlik, giyim, dağınıklık, yemek yapma, kılık-kıyafet seçimi, tasarruflu olma/fazla harcamalarda bulunmama, çocuğunun mağdur olduğu yönündeki algı, eşler arasında problemlerin varlığı, hastalık, çocuğun bakım ve gelişimi konusunda hata yapıldığı anlayışı gibi konularda genelde müdahale ettiklerini belirtmişlerdir. Bu kaygıları taşıyan ebeveynler, çocuklarının evlilik kurumunu sürdürmede gerekli tecrübeye ve yeterliliğe sahip olmadıklarını düşünmektedirler.

Günümüzde evlenen çiftlerin kısa bir süre içerisinde ciddi aile sorunları ile karşı karşıya geldikleri, sorunlarının çözümünde yetkince sorumluluk alamadıkları ve daha kolay olanı tercih etmeye yönelip boşanma eğilimi içerisine girdikleri söylenebilir. Bu tür durumlar karşısında ebeveynler, çocuklarının oluşturduğu aile içerisinde aktif olarak bulunmalarının veya aile ilişkilerine müdahil olmalarının, söz konusu eğilimi azaltıcı yönünde etki edebileceklerini varsaymaktadırlar. Ebeveyn müdahaleleri genellikle ilk yıllarda çok daha yoğun gerçekleşebilmektedir. Eşlerin aile içi sorunlarını çözme konusunda tecrübe kazandıkları sonraki yıllarda bu müdahalelerin sıklığı da azalmaktadır. Burada müdahalenin gerekçesi olarak çocuklarının sorun çözme kapasitesine sahip olmadıkları veya yanlış karar alabilecekleri yönünde var olan kaygılar etkili olmaktadır.

Evlilik Tecrübelerini Aktarma Çabaları

Müdahalecilik tutumunun diğer bir nedeni de, ebeveynlerin evlilik ve aile konularında yeni evli çiftlere göre çok daha tecrübeli olduklarını düşünüyor olmalarıdır. Bu çerçevede geçmişte yaşadıkları sorunları çözme yönündeki deneyimlerini, yaşadıkları güçlükler karşısında sergiledikleri tutumları ve huzurlu bir aile modelinin kodlarını onlara kavratma veya onlarla paylaşma arzusu, ebeveynlerin yaptıkları müdahalenin haklı bir gerekçesi olarak öne çıkmaktadır. Ebeveynlerin, günümüzde çok daha riskli bir hal almış olan aile kurumu konusunda bir tedirginliğe sahip olmalarının bu çerçevede anlaşılır nedenleri vardır. Ancak ebeveynlerin kendi dönemlerine ilişkin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunları çözme pratikleri, yeni dönemde ortaya çıkan evliliklerde veya aile sorunlarının tümünün çözülmesinde yeterli olmayabilmektedir.

Çünkü yeni dönemde eşlerin birbirlerinden beklentileri ve çözüm arayışları, önemli ölçüde geçmiş dönemlere göre farklılık arz edebilmektedir.

Çocuklarına Sahip Çıkma ve Yardımcı Olma Yönündeki Arzuların Varlığı

Bazı evliliklerdeki ilişkiler adeta ebeveynlerin çatışma arenasına dönüşmektedir. Her ebeveyn, kendi evli çocuğuna sahip çıkma ihtiyacı duymaktadır. Çocuğunu yalnız bırakmama veya eşinin yakınları tarafından çocuğunun daha fazla hırpalanmasını engelleme gibi gayeler burada öne çıkmaktadır. Bu amacın temelinde daha çok olumlu düşünceler yatsa da, sonuçları aile içinde daha çok ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Bazı bireylerin evlenecekleri aday eş konusunda ebeveynlerinin rıza veya onaylarını almadan evlenmeye kalkıştıklarında, ebeveynlerin kendi çocukları ve evlendikleri eşleri hakkında her zaman olumlu hisler besledikleri söylenemez. Karşılıklı olarak önyargılardan beslenen bazı olumsuz değerlendirmeler, ebeveynler ile evli çiftler arasında zaman zaman çatışmaya dönüşebilmekte ve evliliği sarsabilmektedir. Aynı şekilde evlilik öncesinde evlenecek çift ile ebeveynler arasında yaşanan bazı gerginlikler, önyargılar veya yanlış anlaşılımlar evlilikten sonra da devam edebilmektedir. Bu gerginlikler ve hoşnutsuzluklar, bazen evliliklere olumsuz müdahale şeklinde yansımakta ve evlilik kurumunu tehdit edebilmektedir.

MÜDAHALELERİN YOL AÇTIĞI BAZI SORUNLAR

Aile İçi Tartışma

Hiç kuşku yok ki, evliliklere dışarıdan yapılan bazı müdahaleler aile içerisinde ciddi tartışmalara ve problemlere yol açabilmektedir. Bu kapsamda müdahalelerinin sonuçlarını ortaya koymak açısından katılımcılara müdahalelerin aile içi tartışmaya veya soruna yol açıp açmadığına ilişkin sorular sorulmuştur. Araştırma kapsamında görüşülen çok sayıda kadın eş, erkek eşlerinin ebeveynlerinin kendilerine yönelik sergiledikleri olumsuz davranışları (baskıcı, yönlendirici, kırıci davranışlarda bulunma gibi) eşi ile paylaştıklarını ancak olup bitenler konusunda eşinin ya ebeveynlerinden yana tavır aldıklarını ya da ilgisiz bir tutum takındıklarını belirtmişlerdir. Eşinin ailesinin müdahalesine maruz kalmanın, kendi ebeveynleri ve aile yakınları tarafından ezildiği, baskılandığı ve mağdur edildiği şeklinde değerlendirildiği ve bunun da aile içi tartışma ve çatışmayı daha fazla tetiklediği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu çerçevede özellikle müdahaleye maruz kalan çiftlerin, birbirlerine destek çıkma veya ortak tepki geliştirme yerine suskun bir tavır benimseme veya kendi aile yakınlarını savunur bir pozisyon içerisine girmeleri önemli bir çatışma nedeni olarak belirlenmiştir. Kayınvalide müdahalelerine maruz kalan kadın eşler genelde bu hususları eşlerine şikâyet etme, eşleri ile tartışma, eşleri ile birlikte çözüm arama, ilgisiz tutum geliştirme, mesafe koyma, görüşmeme veya tavır alma şeklinde tutumlar geliştirdikleri saptanmıştır.

Erkek eşlerin çoğunluğu ise, kayınvalidelerinin aile ilişkilerine müdahalede bulduklarını ve müdahalelerin olumsuz sonuçlar ürettiğini ileri sürmüşlerdir. Kayınvalide müdahalesine maruz kalan erkek eşler, bu müdahale karşısında ağırlıklı olarak; eşleri ile tartışma, kayınvalideye küsme, ilişkilerini kesme veya görmezlikten gelme (sorunun büyümemesi için) gibi tepkiler sergiledikleri tespit edilmiştir.

Kadın eş ve kayınvalide/kayınbaba arasındaki tartışmalarda erkek eşlerin/damatların bu süreçten ciddi şekilde etkilendikleri ortaya konulmuştur. Konuyla ilgili sorulan soruya katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde; damatların tamamının eşi ve annesi arasında kaldıklarını, sürekli tarafları memnun etmek için çaba sergilemek zorunda kaldıklarını ve psikolojik olarak olumsuz etkilendiklerini belirttikleri görülmüştür. Katılımcılar bu sebepten dolayı bazen evden uzaklaşmak durumunda kaldıklarını, yaşam motivasyonlarının ciddi düzeyde düştüğünü, annelerinin ve eşlerinin düşüncesiz davranarak sürekli aynı konularla kendisine şikâyetle bulduklarını –bazen tahammül edilmeyecek düzeyde- belirtmişlerdir.

Sonuç olarak eşler, ebeveynlerden gelen müdahaleleri genellikle olumsuz gördükleri ve müdahalelere karşı çıkma yönünde bir eğilim sergiledikleri, kayınvalidelerin de bu müdahaleleri genelde olumladıkları ve bu müdahaleleri çocuklarının iyilikleri için gerekli gördükleri tespit olunmuştur. Özellikle çok sayıda katılımcının, konuya ilişkin olarak annelerinin dolduruşuna gelip eşiyle tartıştıkları ve bu tartışmaların çatışmaya dönüştüğü ifade edilmiştir. Bu tartışmaların çoğu zaman ailede ciddi huzursuzluğa yol açtığı itirafında bulunmuş olmaları önemli bir gerçeğe işaret etmektedir.

Fiziksel Şiddet

Aile içi şiddet, aile bireylerine yönelik gerçekleşen saldırgan eylemler sonucunda bireylerin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmeleri ile sonuçlanan eylemler olarak tanımlanabilir (Çimen, 2008: 493; Ayan, 2010: 96). Ancak burada konu edilen şiddet türü, ağırlıklı olarak aile bireylerine yönelik uygulanan fiziksel şiddettir. Aile içi ilişkilere dışarıdan yapılan müdahalelerin, aile içerisinde yaşanan fiziksel şiddetin etkili bir nedeni olduğu düşünülmektedir. Ailede fiziksel şiddete maruz kalan kadınlar üzerine yapılan bir çalışmada, kadınların ailede yaşadıkları şiddetin sebepleri arasında % 32 oranında erkeğin ailesi ile yaşanan sorunların oluşturduğu saptanmıştır (Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2009: 83).

Araştırma kapsamında görüşülen katılımcılara, eşlerinin evliliklerine müdahaleleri nedeniyle fiziksel şiddetin yaşanıp yaşanmadığı yönünde sorulan soruya kadın eşlerin çoğu, konu ile ilgili olarak şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın eşlerinin önemli bir kısmı, eşlerinin ebeveynlerinin aile ilişkilerine müdahaleleri nedeniyle en az bir kez fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Kadın eşlerin şiddete maruz kalmalarında etkili olan hususlar genel olarak; kadın eşin/gelinin, eşinin annesi ve görüncesiyle yaşadıkları sürtüşmeler/kavgalar, sözlü tartışmalar, kayınvalidelerinin eşlerini dolduruşa getirmeleri, çocuklarının bakımını beğenmeme gibi etkenler sıralanmaktadır. Şiddet görmediklerini belirtenler, genelde sorun teşkil edecek nitelikte bir müdahalenin olmadığını, bazen sözel şiddete maruz kaldıklarını veya sorunları konuşarak çözmeye çalıştıklarını ileri sürmüşlerdir. Aile müdahalesi nedeniyle en fazla fiziksel şiddete maruz kalanlar, genelde kadın eşlerdir.

Konuya ilişkin diğer bir saptama ise, kadın eşlerin çoğunun eşlerinin aile bireyleri ile yaşadıkları problemlerden dolayı eşlerinden şiddet gördüklerini belirtirken, kendi ailelerinin müdahaleleri nedeniyle şiddet gördüklerini söyleyen hiç kimsenin bulunmaması olduğu söylenebilir.

Boşanma Eğilimi

Günümüzde boşanma olgusu, dünya gündeminde sürekliliğini koruyan küresel bir sorun haline dönüşmektedir. Ülkemizde de boşanma oranları giderek artmaktadır. Boşanmaların artışında hiç kuşkusuz çok sayıda etken bulunmaktadır. Burada eşlerin ebeveynlerinin (kayınvalide/kayınpeder), çocuklarının evlilikleriyle oluşan aile ilişkilerine olan müdahalelerinin sonucunda meydana gelen boşanma olgusundan söz edilecektir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016 verilerine göre, kadınlar açısından Türkiye genelinde boşanma nedeni olarak sırasıyla en fazla; "sorumsuz ve ilgisiz davranma", "evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama", "eşlerin ailelerine karşı saygısız davranmaları" ve "dayak/kötü muamele" gibi etkenler belirtilmektedir. Bu faktörleri beşinci sırada, "eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması" seçeneği izlemektedir. Evlilikte eşlerin ailelerinin müdahaleleri ve ailelerle sorunlu ilişkilerin önemli bir boşanma nedeni olarak ortaya konulmuş olması, bu araştırmanın sonuçlarıyla da yakından ilişkilidir. Daha önce belirtildiği TÜİK verilerine göre, aile içi müdahalelerinin boşanmaya etkisi, cinsiyet temelinde farklılaşmakla birlikte, yaklaşık olarak % 20 ile % 24 arasında değişmektedir (TÜİK, 2016).

Kadın eşlerin, kocalarının ailelerinin aile ilişkilerine müdahaleleri nedeniyle hiç boşanmayı düşünüp düşünmedikleri yönünde sorulan soruya, katılımcıların yarısından fazlasının müdahalenin varlığından dolayı boşanmayı düşündüklerini belirttikleri saptanmıştır. Konuya ilişkin anlatımlardan hareketle, dışarıdan müdahaleler nedeniyle çok sayıda kişinin boşanmayı düşünmekle birlikte aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı vazgeçtikleri tespit edilmiştir:

1. Eşlerin kendi aile bireyleri tarafından boşanmama konusunda ikna edilmeleri,
2. Müdahalelere ilişkin bazı taleplerinin eşleri tarafından kabul görmesi (eşlerinin kendisine destek çıkma ve aile işlerine müdahale etmelerini engelleme vb.)
3. Boşanmanın daha ciddi sorunlara yol açacağından çekinmeleri (çocukların varlığı, boşanma sonuçları, cesaret edememe vb.).

Bir anlamda yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı çok sayıda eş, yaşadıkları olumsuzluklara rağmen (acı çekme, evde tartışma, şiddete maruz kalma, kısa süreliğine babasının evine gitme gibi) boşanma eğiliminden vazgeçtiklerini ifade etmişlerdir. Ancak bazı kadın eşler, boşanma eğiliminin/düşüncesinin oluşumunda sadece aile müdahalelerinin tek başına etkili olmadığını, başka sorunlar veya olumsuzluklar (eşinin öfke ve şiddet eğilimi, alkol ve uyuşturucu kullanma, ev sorumluluklarından kaçınma vb.) ile birlikte etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Aynı şekilde kadın katılımcıların çoğu, kendi aile bireylerinin evliliklerine çok fazla müdahalelerinin olmadığı gerekçesiyle boşanma ile ilgili herhangi bir sorun yaşamadıklarını dile getirdiklerine müşahede edilmiştir. Dahası kendi aile bireylerinin/ebeveynlerinin müdahale tarzlarının daha çok yapıcı nitelikte olduğunu, eşleri ve eşlerinin aileleri ile ilgili yaşanan problemlerden dolayı kendilerini sakinleştirdiklerini ve boşanma düşüncesinden caydıklarını belirtmişlerdir. Erkek eşlerin geneli, kendi aile bireylerinin müdahaleleri nedeniyle boşanmayı

düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Müdahalelerin varlığını kabul edenlerin, bu müdahalelerin boşanmayı gerektirecek düzeyde olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Ebeveyn Müdahalelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Aileye dışarıdan müdahalelerin diğer bir sonucu da çocuklar üzerindeki etkileridir. Özellikle çocukların bakımı, yetiştirilmeleri ve eğitimleri gibi konularda eşlerin ebeveynlerinin müdahil oldukları sıklıkla karşılaşılmaktadır.

Daha önceden de belirtildiği gibi müdahalenin önemli bir nedeni, kayınvalidelerin/kayınpederlerin, evli çiftlerin çocuk yetiştirme ve bakımıyla ilgili konularda onları yetersiz görmeleriydi. Çocukların anne-babalarından ziyade ebeveynlerinden sahiplenme duygusunu hissetmeleri, çocukların babaanne/anneanne ile gerçek anne arasında bir ikilem yaşamalarına neden olabilmektedir. Çocuk eğitimi ve gelişiminde babaanne veya anneannenin baskın çıkması veya çocuğun bir tartışma konusu olarak birden fazla kişilerin müdahalesine maruz kalması çocuk açısından örseleyici veya travmatik olabilmektedir. Çocukların, ebeveynlerinin dışında başka bireylerin etkisine maruz kalmaları diğer bir ifade ile farklı yetiştirme yaklaşımı ve muamelesi ile karşı karşıya gelmeleri çocuklar açısından bir içsel çatışma nedeni olabildiği gibi, ebeveynler açısından da bir tartışma ve gerginlik konusunu oluşturmaktadır. Ayrıca çocuklar, aile içindeki bu tartışmadan olumsuz olarak etkilenebilmektedir.

Ebeveynlerin anne ve babalarının veya diğer aile üyelerinin çocuklarla zaman geçirmeleri, onlarla ilgilenmeleri ve onların gelişimine yardımcı olmaları hiç kuşkusuz çocukların sosyalleşmelerine son derece olumlu etkileri bulunmaktadır. Ebeveynlerin her ikisinin de ücret getirici işlerde çalıştığı günümüz toplumlarında, ebeveynlerin çocuklarına fazla zaman ayıramadıkları bir gerçektir. Daha da önemlisi ebeveynler çocuklarını zaman zaman kreş yerine, ebeveynlerine bırakmaktadırlar. Bu nedenle eşlerin ebeveynlerinin, torunlarının yetişmelerinde veya gelişimlerinde katkıları yadsınamaz. Burada sorun olarak algılanabilecek husus, çocuklar üzerinde hâkimiyet kurma ve onları ebeveynlerinin isteklerine aykırı olarak yönlendirme çabalarıdır. Benzer şekilde çocukla olan ilişkinin çatışmalı ve birbiriyle çelişen nitelikte olması, çocuğu paylaşamama veya çocuk üzerinde daha etkili ve belirleyici olma gibi tutumlar aile bireyleri arasında ciddi bir çatışma unsuru olmakla birlikte çocuk açısından da ciddi bir gerilim kaynağını oluşturmaktadır.

Eşlerinin aileleriyle yaşadıkları sorunların çocuklar üzerindeki etkisini saptamaya yönelik sorulan soruya verilen yanıtlara bakıldığında, kadın eşlerin önemli bir oranı, dışarıdan müdahalelerin yarattığı tartışmaların ve problemlerin çocuklara da yansıdığını, onların sosyal gelişimini olumsuz etkilediğini belirtmiş oldukları görülmektedir. Bu saptama, araştırma açısından dikkat çekicidir. Kimi görüşmeciler ise, yaşanan bu olumsuz durumları çocuklara yansıtmama konusunda dikkatli davrandıklarını, bu nedenle çocukların bu durumdan olumsuz etkilenmediğini belirtmiş olmaları dikkat çekmektedir. Çocuklar açısından aile müdahalelerinin en önemli sonuçlarından birisi, çocuklarını diğer aile bireylerinden sakındırma veya uzak tutma, onlarla görüşmelerini veya onların beklentilerine uygun davranmalarını engellemektir. Hiç kuşkusuz bu engelleyici yaklaşımlar, eşler arasında aile içi tartışma

ve çatışmaları daha fazla tetiklemekte ve daha fazla aile içi hoşnutsuzluğun yaşanmasına yol açmaktadır.

Çocuğun gelişiminde birden fazla müdahalenin yol açacağı sorunların başında; çocukların birbiriyle çelişen farklı yetiştirme modellerine maruz kalmaları gelmektedir. Zira çocuklara farklı çevrelerden yapılan müdahaleler, çocuklar üzerinde ebeveyn denetiminin zayıflamasına, çocukların arada kalmışlık sorunu yaşamalarına (kime göre davranacağı veya kime yakın duracağı konusunda bir sıkışmışlığı yaşama), çocukların ebeveynlerine karşı olumsuz yargılara sahip olmalarına ve ebeveynler arasında çocuklarının eşlerin ailelerine gönderilip gönderilmeyeceği konusunda tartışmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Bu süreçlerde yaşanan en olumsuz gelişmelerden birisi, özellikle anne ile kayınvalide arasında yaşanan sorunlardan dolayı çocuğun arada kalması ve bir tarafın çocuğu öteki tarafa karşı olumsuz düşüncelere sevk eden yaklaşım içerisinde olmalarıdır. Bu husus, çocukta bazı yıkıcı ve düşmanca duyguların gelişimine neden olabilmektedir. Çocukların bazı taleplerinin ebeveynler tarafından karşılanmaması durumunda, çocukların anneanne veya babaanne seçeneğini bir tehdit olarak (annesini sevmediğini söylemesi, babaanneyi istediğini belirtmesi gibi) kullanması ise, hiç kuşkusuz önemli bir problem alanını oluşturmaktadır.

Öte yandan eşinin ailesiyle tartışan ve sorun yaşayan eşler, bazen çocuklarının tanıklık edebileceği şekilde aile içinde birbirleriyle tartışmakta ve bu tartışma bazen fiziksel şiddetle sonuçlanabilmektedir. Aile içinde şiddete şahit olan çocuklar, travma dahil ciddi sorunlar yaşayabilecekleri gibi şiddet eylemlerini de öğrenebilmektedirler. Bu durum, çocuğun kişilik gelişimini, suça eğilimini veya eğitimsel başarısını ciddi manada etkileyebilmektedir.

Sonuç olarak, eşlerin ebeveynleriyle yaşadıkları çatışma pratikleri -özellikle gelinler ile kayınvalideler arasında- nedeniyle çocuklar, olumsuz etkilenmektedirler. Bu nedenle çocuklar, bazen gergin ortamlarda büyüyebilmekte ve şiddete tanıklık edebilmektedirler. Bunun yanında çocukların, babaanne ve/veya anneannelerinin müdahaleleri durumunda ailedeki beklentilere göre sosyalleşmeleri de problemli olabilmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu çalışmada evli çiftlerin ebeveynleri tarafından -özellikle de kayınvalideler-evliliklerine ve aile ilişkilerine müdahalede bulunduğu ve bu müdahalelerin eşler arasında aile içi sorunlara yol açtığı saptanmıştır. Kadın eşlerin neredeyse tümü, erkek eşlerin de çoğunluğu müdahalelerin olumsuz yönlerine dikkat çekmişlerdir. Sadece sınırlı sayıda erkek eşler, bazı müdahaleleri olumlu olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Diğer bir ifade ile eşlerin, kayınvalidelerinin/kayınpederlerinin aile ilişkilerine müdahale ederek kendileri üzerinde baskı veya otorite inşa etmeye yönelik olarak evliliklerini yönetmeye ilişkin tutumlardan rahatsız oldukları, kendi evliliklerini eşleriyle birlikte ortak kararlar doğrultusunda sürdürmeyi uygun buldukları tespit edilmiştir.

Bu araştırmanın kapsamında görüşülenler, genelde aile içi sorunlar yaşayan evli bireyler oldukları için müdahalelerin olumsuz sonuçları daha fazla öne çıkmıştır.

Kayınvalidelerin evliliklere veya aile yapılarına, ilişkilerine müdahale ettikleri konularının başında; çocuk eğitimi, ekonomik harcamalar, eşinin aile ve ev sorumluluklarını ifa etmesi ve eşlerin birbirlerine yönelik olumsuz tutumları gelmektedir. Bu konular aslında aile içerisinde oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Kadın ve erkek cinsiyet temelinde müdahale konularının bazı yönlerden benzerlik göstermekle birlikte bazı konularda da farklılık arz ettiği tespit edilmiştir. Farklılıkların daha çok cinsiyet temelinde farklılaşan aile rolleri ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Örneğin kadın eşler genelde ev işleri ve çocuk bakımı gibi konularda daha etkili bir role sahip oldukları için müdahaleler de genelde bu alanlarda yoğunlaşmaktadır. Erkek eşler ise evin geçimini sağlama, eş ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama, onları koruma ve kollama sorumluluklarına ilişkin olduğu için müdahalelerin daha çok bu alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çerçevede erkek eşin; eşini ihmal etme, ona şiddet uygulama veya kötü davranışlar sergileme durumunda müdahalenin neredeyse kaçınılmaz hal aldığı bir gerçektir.

Eşlerin önemli bir oranı, karar almada aile bireylerinin evliliklerine müdahalede bulduklarını ve bu durumdan rahatsız olduklarını dile getirirken, eşlerin ebeveynleri ise bu müdahalelerin rahatsız edici olarak değerlendirilmemesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Onlar genelde çocuklarının evlendikten sonra bile karar alırken kendilerine danışmaları ve tecrübelerinden faydalanmaları beklentisi içinde olduklarını belirtmişlerdir. Bu saptamalar, eşler ile ebeveynler arasında müdahaleye ilişkin olarak ortak bir kabulün/uzlaşının olmadığını göstermektedir. Hiç kuşkusuz bu farklılığın, müdahale konusundaki farklı bakış açısından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada bazı kadın eşler ebeveyn müdahalelerini, çocuklarının aile ilişkilerini yönetmek ve onlar üzerinde otorite kurmakla açıklamışlardır. Bu nedenle gelin-damat ve kayınvalide-kayınpeder arasında yaşanan çatışmaların arka planında, ikili arasında yaşanan otorite kurma çabası veya güç çatışmasını görmek mümkündür. Diğer bir ifade ile kayınvalide/kayınpeder ve gelin-damat, ailede söz sahibi olma ve evliliklerine yön verme çabaları bazen bir güç inşasına dönüşebilmektedir.

Araştırma evreninde eşlerin ebeveynleri ve yakın aile bireyleri tarafından yapılan müdahalelerin öne çıkan sosyolojik nedenleri olarak; sosyo-kültürel nedenler, aile ve ebeveyn bağılıkları, evlilik ve aile tecrübelerini aktarma, çocuklarına sahip çıkma ve yardımcı olma anlayışı, ailede çıkan sorunlara müdahil olma veya aile sorunlarının çözümünde yardımcı olma ile ebeveynlerin otoriter yapıya sahip olmaları tespit edilmiştir.

Aile ilişkilerine müdahale konusunda göze çarpan önemli bir husus, eşlerin kendi aile bireylerinin müdahalesine karşı aşırı bir tepki göstermezken, dahası yer yer olumlu olarak değerlendirirken, eşinin aile bireyleri tarafından gerçekleşen müdahaleleri olumsuz olarak değerlendirmeleri ve tepki göstermeleridir. Bu çerçevede kadın eşler, annelerinin kendi evliliklerine kayınvalideleri kadar müdahalede bulunmadıklarını, daha çok eşleriyle yaşanan tatsızlıkları/sorunları ortadan kaldırmak veya aralarında oluşan sorunlardan dolayı kendilerini barıştırmak için müdahalede bulduklarını belirtmişlerdir. Bu husus, kadın eşlerin anne müdahalesine, kayınvalidelerin müdahalelerinden daha olumlu baktıkları ve müdahale konusunda annelerini haklı bulduklarını göstermektedir. Kadın eşlerden bazıları eşlerinin, kendileriyle ebeveynleri arasında kaldıklarını dolayısıyla tartışmaya müdahil olmak istemediklerini, bir anlamda daha çok sessiz kalmayı tercih ettiklerini,

ancak bazen de eşlerinin ebeveyn müdahalesini haklı görerek kendileriyle inatlaştıklarını ve tartıştıklarını ileri sürmüşlerdir.

Hiç kuşkusuz tüm müdahalelerin aile yapılarını sarsıcı bir nitelikte etkili olduğunu ileri sürmek mümkün değildir. Özellikle eşlerin kendi aralarında yaşadıkları sorunların çözümünde arabulucu müdahaleler ve eşleri tarafından ihmal edilmeleri karşısında kendilerine verilen destekler, maddi sorunların aşılması ve torun bakımı gibi alanlarda yapılan müdahaleler bazen olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Bu nedenle olumlu ve olumsuz müdahaleler şeklinde bir ayırım yapmak gerekmektedir. Aile bireylerinin hoşnut olmayacakları müdahaleler evlilik açısından ciddi sorunlar yaratma potansiyeli taşıırken, bazı evliliklerde de aile sorunlarının aşılmasında etkili olmaktadır. Bu nedenle tüm müdahale biçimlerini, alanlarını, niteliğini ve sınırlarını dikkate almadan bütüncül olarak yıkıcı veya sorun oluşturuca olarak tanımlamak doğru olmasa gerek. Müdahalenin aile içi çatışma veya problem oluşturmasını belirleyen ölçüt önemli ölçüde, müdahaleye maruz kalan eşlerin gösterdiği tepkidir. Diğer bir ifade ile eşlerin müdahaleyi nasıl değerlendirdikleri veya ona nasıl bir tepki geliştirdikleri hususu, müdahalenin ailede bir sorun oluşturup oluşturmayacağını kısmen de olsa belirlemektedir. Hiç kuşkusuz müdahale alanları veya konuları da önemlidir. Ebeveynlerin, eşlerin çok daha hassas olarak değerlendirecekleri konularda (mahrem konular gibi) yapılacak bir müdahalenin sonuçları daha yıkıcı olabilmektedir.

Evliliklere veya aileye müdahalelerin yol açtığı sorunların başında, aile içi tartışma/çatışma, boşanma eğiliminin ortaya çıkması ve çocuklar üzerindeki olumsuz etkiler gelmektedir. Bu nedenle günümüzde ebeveynlerin veya diğer aile yakınlarının evliliklere müdahaleleri, aile içi tartışmaların/sorunların artmasına ve bir boşanma gerekçesi olarak etkili olmasına yol açmaktadır.

Sonuç olarak ebeveynlerin, evli çocuklarının sağlıklı ve huzurlu bir aile yapılarına sahip olmalarını arzulamaları ve bu çerçevede kendilerine yardımcı olma kapsamında zaman zaman aile işlerine müdahil olmaları son derece önemlidir. Özellikle ekonomik güçlüklerin aşılmasında veya kendilerine yetecek bir düzeye gelinceye kadar ebeveyn yardımı ve desteğinin önemi görmezlikten gelinemez. Ebeveynlerin kendi hayat veya aile tecrübelerini aktarma istekleri doğal ve kabul edilebilir bir durumdur. Ancak katkı vermeye yönelik çabalar dayatmalar ve kendi çocuğunun tarafını tutma şeklinde olmamalıdır. Müdahil olma çabaları, evlilik hayatına ilişkin yeni sorunlara yol açacak nitelikten uzak, daha çok var olan sorunları çözmeye yönelik olmalıdır. Bu sorun çözümlük veya arabuluculuk rolü de, onların aile bütünlüğünü sağlamaya yönelik eşit ve adil bir çözüm niteliğinde olmalıdır. Özellikle evlilik sorunlarını derinleştiren dahası aile içi şiddet ve boşanmayla sonuçlanan müdahalelerden kesinlikle uzak durulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet: Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çimen, L. K. (2008). *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Hatipoğlu, Z. (1993). *Kadın ve Erkeklerin Evlilik Doyumlarında Evlilik Çatışmasının ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Hayward, M. & Zhang, Z. (2006). Gender, The Marital Life Course, And Cardiovascular Disease in Late Midlife, *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.
- Scheidler, J. A. (2008). Effects of Perceived Stress And Perceived Social Support On Marital Satisfaction in Doctoral Students. Doctoral Dissertation: Washington, USA. Walden University.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler, *Aile ve Toplum Dergisi*, 10 (14), 7-31.
- Tarhan, N. (2015). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2009), *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*, Ankara.
- Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Topaloğlu, M. K. (2016), *Evliliğe Hazırlık Rehberi*. İstanbul: Alioğlu Matbaacılık.
- Tümer, A. B. (1998). *Evli Çiftlerde Gözlenebilen Çatışma Odakları ve İletişim Sorunları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- TÜİK (2016) Cinsiyete Göre Boşanma İstatistikleri. İnternet erişim: http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=18
- Williams, K. (2003). Has the Future of Marriage Arrived? A Contemporary Examination of Gender, Marriage and Psychological Well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44, 470-487.